

Introïtustekst: (uit de Talmoed)

Op een dag ging het gerucht in de stad dat de Messias gekomen was en de mensen snelden naar de rabbijn om hem dat te vertellen. Maar de rabbijn ging niet mee om hem te aanschouwen. Hij opende het raam van zijn kamer, keek naar buiten en zei: "De wereld is nog niet klaar om de Messias te ontvangen, want ik zie nog geen gerechtigheid in de wereld". Hij sloot het raam en ging verder met zijn werk.

Lezingen:

Deuteronomium 6:4 (NBG '51)

Hoor, Israël: de Eeuwige is onze God; de Eeuwige is één! Gij zult de Eeuwige, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht.

Mattheus 5:17-28 (NBV 21)

Denk niet dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen. Ik ben niet gekomen om ze af te schaffen, maar om ze tot vervulling te brengen. Ik verzeker jullie: zolang de hemel en de aarde bestaan, blijft elke jota, elke tittel in de wet van kracht, totdat alles gebeurd zal zijn. Wie dus ook maar het minste van deze geboden afschaft en aan anderen leert datzelfde te doen, zal als de minste worden beschouwd in het koninkrijk van de hemel. Maar wie ze onderhoudt en dat aan anderen leert, zal in het koninkrijk van de hemel in hoog aanzien staan. Want Ik zeg jullie: als jullie gerechtigheid niet groter is dan die van de schriftgeleerden en de farizeeën, zullen jullie zeker het koninkrijk van de hemel niet binnengaan.

Jullie hebben gehoord dat destijds tegen het volk is gezegd: "Pleeg geen moord. Wie moordt, zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht." Dit zeg Ik daarover: ieder die in woede tegen zijn broeder of zuster tekeergaat, zal zich moeten verantwoorden voor het gerecht. Wie hen voor nietsnut uitmaakt, zal zich moeten verantwoorden voor het Sanhedrin. Wie "Dwaas!" zegt, zal voor het vuur van de Gehenna komen te staan. Wanneer je dus je offergave naar het altaar brengt en je je daar herinnert dat je broeder of zuster jou iets verwijt, laat je gave dan bij het altaar achter; ga je eerst met die ander verzoenen en kom daarna je offer brengen. Leg een geschil snel bij, terwijl je nog met je tegenstander onderweg bent, anders levert hij je uit aan de rechter, draagt de rechter je over aan de gerechtsdienaar en word je gevangengezet. Ik verzeker je: dan kom je niet vrij voor je ook de laatste cent betaald hebt.

Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: "Pleeg geen overspel." Dit zeg Ik daarover: iedereen die naar een vrouw kijkt en haar begeert, heeft in zijn hart al overspel met haar gepleegd.

Mattheus 12:9-12

Er stond iemand met een misvormde hand. Omdat ze Jezus wilden aanklagen, vroegen ze: 'Is het toegestaan iemand op sabbat te genezen?' Hij antwoordde: 'Stel dat u maar één schaap hebt en dat valt op sabbat in een kuil, wie van u zou het niet vastgrijpen en het er weer uit halen? En is een mens niet veel meer waard dan een schaap? Daaruit volgt dat we op sabbat goed mogen doen.'

Overweging

Wie was Jezus eigenlijk, en de hamvraag: was hij de beloofde joodse Messias?

Misschien verrassend, maar Jezus is niet de enige over wie gezegd wordt dat hij de Messias was, er zijn er veel meer geweest, Sabbatai Zwi bijvoorbeeld en rabbi Nachman van Bratzlav. De laatste is rabbi Schneerson, hij overleed in 1994.

Menachem Mendel Schneerson (1902- 1994) van de chabatbeweging

Er zijn veel parallellen tussen Jezus en Schneerson: ze deden beiden wonderen, riepen hun volgelingen op tot een terugkeer naar God, een leven naar de geboden, ze verwachtten de spoedige komst van het koninkrijk Gods. Ook Schneersons volgelingen zeggen dat hun meester leeft en ze verwachten elke dag zijn terugkeer op aarde. Zijn huis in Israël is er klaar voor en overal hangen posters met zijn foto en daaronder de tekst: Menachem Mendel Schneerson, onze leraar, onze rabbi, onze koning Messias voor eeuwig en altijd. Zijn volgelingen (van de chabatbeweging) willen hun boodschap uitdragen, en anderen erbij trekken.

Maar de meeste joden geloven er niet in, niet in Schneerson als Messias, en ook niet in Jezus als Messias. Hoe zien ze Jezus dan? Heel verschillend. Als farizeeër, of esseen, als charismatische chassied, geleerde, of apocalyptische profeet, of als slachtoffer van het Romeinse imperiale systeem.

In zijn eigen tijd was Jezus volgens de evangeliën een leraar, een rabbi, die in gesprek ging over de juiste uitleg van de thora, de ge- en verboden. Soms was Jezus daarbij streng, over overspel, en soms juist soepel, over regels op sabbat, we lazten het net. Niks bijzonders eigenlijk, als rabbi in die tijd. Na zijn dood zagen Jezus' volgelingen in zijn leven, sterven en opstanding de vervulling van beloften uit het Oude Testament. Om hen heen ontstond een joodse sekte die christenen werden genoemd, Paulus werd hun belangrijkste apostel. En toen niet-joden zich erbij aansloten, hoefden zij zich van Paulus niet aan alle joodse regels te houden, zoals besnijdenis of spijswetten. Dat is de oorzaak van de breuk met het jodendom.

Christenen werden een aparte religie, anders dan de chabatbeweging van Messias Schneerson, of messiasbelijdende joden, dat blijven joodse stromingen. Zij houden zich aan de geboden, voor joden belangrijker dan geloven in God. Want of God bestaat, daar kom je nooit uit. Zoals een rabbi eens tegen zijn zoon zei: goed, je hoeft ook niet in God te geloven, als je je maar wel aan zijn geboden houdt. Jezus hield zich aan de geboden, hij wilde de joodse wet niet afschaffen, maar tot vervulling brengen.

Wat denkt u: hoe zou Jezus over Paulus denken, die het doen van de geboden ondergeschikt maakte aan het geloof - in Jezus als Messias. Zelf heeft Jezus nooit gezegd dat hij de Messias was, hij zei wel: "Wie ook maar het minste van de geboden afschaft en anderen leert datzelfde te doen, zal als de minste worden beschouwd in het koninkrijk van de hemel." Dus: hoe zou Jezus over Paulus denken?

Christenen volgden Paulus, maakten zich los van het jodendom, en dachten dat dit Jezus' bedoeling ook was. Ze gingen joden zien als vijanden, zo kon het antisemitisme ontstaan, met veel bloedvergieten tot gevolg. En het is er nog steeds, het laait op in onze tijd. Maimonides, een beroemde joodse geleerde zei daarover:

'In de geschriften wordt expliciet gezegd dat met de komst van de Messias het bloedvergieten uit het land zal verdwijnen en dat geen volk nog het zwaard zal trekken tegen een ander volk, geen mens zal meer weten wat oorlog is. Maar vanaf de dagen van Jezus tot op de huidige dag is het bloedvergieten nergens ook maar een moment opgehouden.' Aldus Maimonides, en we kunnen hem moeilijk weerspreken.

Wat ook moeilijk uit te leggen is: de christelijke leer van God als drie-eenheid, dat ontstond als dogma in de 4e, 5e eeuw. Het idee van vader, zoon en geest is niet bijbels en voor joden onaanvaardbaar: de Eeuwige is onze God, de Eeuwige is één. Geen drie. God kan ook geen mens worden, de titel “zoon van God” slaat op het hele joodse volk, niet op één mens. Jezus zegt ook nergens dat hij zelf de (enige?) zoon van God is. Ook niet dat we aan hem vergeving voor onze zonden moeten vragen - of kunnen krijgen. Nee, zegt Jezus: ga je eerst met je naaste verzoenen, voor je een offer brengt aan God. Dat is zijn kritiek op mensen die zich vroom richten tot God, verticaal, in plaats van tot hun naasten, horizontaal. Denk aan de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan, waarin de priester en leviet zich niet ontfermen over het slachtoffer, maar doorlopen, omdat ze God willen dienen in de tempel.

Met dat soort lessen en verhaaltjes past Jezus uitstekend in de rabbijnse traditie, die opkwam in de tijd waarin hij leefde. Met de beroemde geleerden Hillel en Sjammai, die het nooit met elkaar eens waren. Hun meningen worden in de Talmoed altijd naast elkaar gezet, om de discussie aan te wakkeren, en aangevuld met meningen van allerlei rabbi's, vanaf de eerste eeuw tot nu. Alleen Jezus komt nergens ter sprake, dat is toch opmerkelijk. Van zijn uitspraken is niets terug te vinden in de Talmoed, terwijl ze daar heel goed in zouden passen.

Amos Oz, romanschrijver zegt: als de joden Jezus wel hadden geaccepteerd, had de geschiedenis er heel anders uitgezien. Dan was de kerk niet ontstaan en waren ons de diaspora, vervolgingen, pogroms, inquisitie bespaard gebleven, en ook de shoa.
Aldus Oz.

Het wrange is, dat pas na de shoa, de oorlog, er steeds meer belangstelling ontstond voor het jodendom, in kerken en op universiteit, er kwamen leerhuizen, studiereizen, aparte hoogleraren, en meer. Men ging – eindelijk - met elkaar in gesprek.
Zo'n gesprek is – denk ik - alleen mogelijk als de een de ander niet wil bekeren of overtuigen.

Als vragen open kunnen blijven, ook de vraag wie Jezus eigenlijk was.
Daarover verschillen de meningen en dat mag – want, zo zeggen de joodse geleerden – een meningsverschil is deel van Gods openbaring. Vandaar de vele meningsverschillen over uitleg van de wet, want dat is mensenwerk, God bemoeit zich daar niet mee.
Jezus wel, zoals over de vraag: wat betekent het precies dat je geen overspel mag plegen, dat je op sabbat rust moet houden?

Ik sluit af met de gulden regel die iedereen onderschrijft:
Behandel de ander zoals je zelf behandeld wilt worden.

Dus als je zelf niet bekeerd wilt worden tot wat dan ook, probeer dan ook niet een ander van jouw waarheid te overtuigen. Ook niet als je gelooft dat Jezus niet alleen voor jezelf maar voor iedereen de heiland is. Als je dat in het midden kunt laten, is een gesprek met joden mogelijk en heel interessant. Jezus was en bleef een jood, hij leerde ons waar het in het leven eigenlijk om gaat: Goed doen, niet onze schouders ophalen, wel omzien naar je naaste, recht doen aan de vluchteling, de arme...

Zo kunnen we toewerken naar een wereld die klaar is om de Messias te ontvangen.
Als een plek waar hij wonen kan.
Amen

Slottekst:

(K. Pannekoek 'Verwijlen in Emmaus')

De heilige

Op je pilaar getild,
opgehemeld boven ons bereik,
ben je onschadelijk gemaakt,
ongevaarlijk, niet na te volgen.

Kom van dat voetstuk af
waarheen je verbannen werd,
zet beide voeten op de grond
waar je als mens geleefd hebt
en geleden.
Trek een eind weegs met ons op.

Misschien dat dan
een vonk van heilig vuur ons raakt.
Wie weet gaan wij dan
nieuwe wegen.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekkesialeiden.nl
info@ekkesialeiden.nl